
*Теодора Н. Брадић Јовановић**
(Факултет дигиталних уметности, Универзитет Метрополитан,
Београд)

СТВАРАЛАШТВО МИЛУТИНА БЛ. МАРКОВИЋА НА ЈУГУ И ЈУГОИСТОКУ СРБИЈЕ

Апстракт: У раду су представљене иконе које је Милутин Бл. Марковић осликао за преграду Храма Свете Петке у Островици (1898.), као и иконостас Цркве Светог Илије у Читлуку (1904.). Марковић се школовао у Русији као питомац митрополита Михаила Јовановића. На школовању је био седам година. Након повратка у земљу се прикључио токовима српске уметности. Марковићев сликарски рад је био веома добро прихваћен, посебно га је подржавао нишки епископ Никанор Ружић, те је уметник добио бројне наруџбине на југу и југоистоку Србије. Иконостас у Островици је ниска олтарска преграда, док је иконостасна преграда у Читлуку високо формулисана.

Кључне речи: Милутин Бл. Марковић, Иконостас, Островица, Читлук.

Милутин Бл. Марковић је уметник који је рођен у Београду око 1872. године. У периоду од 1888. до 1895. године Марковић се школовао у Русији. Након што је годину дана сликарство учио у Кијевској иконописној школи, прешао је у Московску школу живописа, вајања и неимарства коју је завршио након шест година.¹ Марковић припада групи питомаца школованих у Русији захваљујући митрополиту Михаилу Јовановићу, који је било словенофилски и панславенистички орјентисан. На месту митрополита је био у периоду од 1859. до 1881. и од 1889. до 1898. године.² Марковићево школовање је било у складу са митрополитовим

*Доцент на Факултету Дигиталних уметности Универзитета Метрополитан. teodora.bradic@metropolitan.ac.rs

¹ У. Рајчевић, *Сликар Милутин Бл. Марковић*, Саопштења, књ. XVII, Београд 1985, 219.

² О биографији митрополита Михаила Јовановића видети: С. М. Димитријевић, *Михаило: Архиепископ Београдски и Митрополит Србије, као православни јерарх, Србин, Словен и неимар југословенства*, Београд 1933; Ђ. Слијепчевић, *Михаило, архиепископ српски и митрополит Србије*, Минхен, 1980.

Сл.1. Иконостас Цркве Свете Петке у Островици. Фото: Јеромонах Игњатије Урош Ђорђевић.

Fig. 1. Iconostasis of the Church of St. Petka in Ostrovica Photo: Hieromonk Ignjatije Uroš Đorđević.

деловањем који је настојао да обликује српску цркву по узору на руску. Поред увоза руских богослужбених предмета, антиминос, икона и плаштаница, митрополит Михаило је упућивао питомце првенствено богослове и уметнике у руске школе и академије на даље школовање.³ Њихово школовање у Русији је гарантовало то да ће уметници након повратка у земљу стварати дела која су у иконографском и догматском смислу најисправнија. Иконописци су се након учења у иконописним школама усавршавали на академијама, које су се налазиле у Москви и Петрограду. Важно је истаћи да српски уметници нису били задовољни приступом у Кијевској иконописној школи, те је њихов циљ био прелазак на

³ Више о деловању митрополита Михаила Јовановића видети: Н. Макуљевић, *Црквена уметност у Краљевини Србији (1882-1914)*, Београд 2007; И. Борозан, *Између репрезентације црквене власти и приказа актуелног: представе митрополита Михаила Јовановића у другој половини 19. века, Ниш и Византија XVIII*, ур. М. Ракоција, Ниш 2020, 493–510; В. Даутовић, *О антиминосу архиепископа београдског и митрополита Србије Михаила Јовановића*, Зборник Матице српске за ликовне уметности, бр. 45, Нови Сад 2017; А. Костић, *Црквена уметност у Кнежевини Србији (1830–1882)*, Београд 2022; Т. Брадић, *Митрополит Михаило Јовановић и трансфер руске сакралне уметности у Кнежевину/Краљевину Србију (1859-1898)*, необјављена докторска дисертација одбрањена на Филозофском факултету Универзитета у Београду 2024. године.

академије или пак одлазак из Русије у неки други европски центар.⁴ Поред Милутина Марковића, овој групи припадају и други српски уметници, Живко Југовић, Настас Стефановић, Лазар Крцалић, Петар Кнежевић и Рафаило Георгије Момчиловић.⁵ Митрополит Михаило се лично постарао да обезбеди финансијску помоћ за Марковићево школовање. Наиме, како је био веома близак словенофилским круговима упутио је молбу председнику Московског попечитељства за школовање словена Димитрију Фјодоровичу Самарину 1890. године и изложио предлог о помоћи уметнику. Митрополит је предложио да се Марковић ослободи плаћања школарине, а уколико то није могуће да се Словенофилско добротворно друштво постара за његово материјално обезбеђивање.⁶ Поред тога, митрополит је 1892. године донео одлуку да се из црквеног фонда питомцу новчано помаже до краја школовања.⁷

Након завршетка школовања и повратка у земљу Марковић је постављен за наставника цртања у гимназији краља Милана Обреновића у Нишу. Године 1902. је пребачен у крушевачку непотпуну гимназију, а затим 1914. године у Другу београдску гимназију.⁸ Поред тога што је радио у просвети, одмах након повратка у земљу се укључује у токове црквене уметности у Краљевини Србији. Након полемике о православности икона Ђорђа Крстића за иконостас Саборне цркве у Нишу, Марковићу је препуштено досликавање овог иконостаса 1898. године, што представља и једно од његових најважнијих дела, које му је донело углед и свакако нове поруџбине на југу Србије.⁹ Исте године, односно 1898. је насликао неколико икона за иконостас манастира Свете Петке у Островици, затим иконостасе храмова Светог пророка Илије у Нишевцу 1900. године, који је уништен у Другом светском рату и Светог пророка Илије у Читлуку 1904. године. Поред наведених иконостаса на југу и југоистоку Србије, у Краљевини је насликао и иконостасе храмова Светог Илије у Бунару 1903. године, Сабора Светог архангела Гаврила у Севојну 1904. године и Успења Пресвете Богородице у Јошаничкој Бањи 1907. године.¹⁰ Сликаство

⁴ Видети: У. Рајчевић, *Како су се школовали српски уметници у Русији с краја 19. века*, Свеске друштва историчара уметности Србије, бр. 14, Београд 1983, 87–101; У. Рајчевић, *Митрополит Михаило и школовање српских сликара у Русији*, Зборник за ликовне уметности, бр. 19, Нови Сад (1983), 263–274; Т. Брадић, *нав. дело*, 186.

⁵ Видети: У. Рајчевић, *нав. дело*. М Савић, *Школовање српских ђака у Русији и митрополит Михаило*, Живот и дело митрополита Михаила (1826–1898), ур. Д. Стефановић, Београд 2008, 263–269; Ј. М. Марјановић, *Благоје Р. Кулић као питомац митрополита Михаила*, Живот и дело митрополита Михаила ур. Д. Стефановић, Београд, 2008, 279–292.

⁶ Ј. Блажић Пејић, *Из историје српско-руских уметничких веза: Московско попечитељство за школовање Словена (1889–1892)*, Мешовита грађа (Miscellaena), бр. 41, Београд 2020, 185.

⁷ Т. Брадић, *нав. дело*, 107.

⁸ У. Рајчевић, *Сликар Милутин Бл. Марковић*, 220.

⁹ Више о полемици видети: Н. Макуљевић, *Црквена уметност у Краљевини Србији*, 112–133.

¹⁰ У. Рајчевић, *Сликар Милутин Бл. Марковић*, 222.

Сл. 2. Престона икона Исуса Христа. Фото: Јеромонах Игњатије Урош Ђорђевић.

Fig. 2. The Throne Icon with Jesus Christ
Photo: Hieromonk Ignatius Uroš Đorđević.

Сл. 3. Престона икона Пресвете Богородице. Фото: Јеромонах Игњатије Урош Ђорђевић.

Fig. 3. The Throne Icon with the St. Virgin.
Photo: Hieromonk Ignatije Uroš Đorđević.

Милутина Бл. Марковића је наишло на веома добар пријем међу вишом црквеном јерархијом, а посебно је имао подршку нишког епископа Никанора Ружића, те је уметник осликао највећи број дела на простору јужне Србије.¹¹ Његов рад је био хваљен и у верским часописима Епархије нишке, што је утицало на визуелни идентитет верског живота у овом делу Србије. Тако је у часопису Глас истицано Марковићево сликарско умеће у нишкој Саборној цркви.¹²

С обзиром на то да је иконостас цркве у Нишевцу уништен током Другог светског рата, а иконостас Саборног храма у Нишу је страдао у пожару 2004. године, изузев иконе Смрт кнеза Лазара коју је насликао Ђорђе Крстић, у раду ће биће представљено стваралаштво Милутина Марковића кроз програме осталих иконостасних преграда на југу и југоистоку Србије, односно у Островици и Читлуку.¹³

¹¹ Н. Макуљевић, *нав. дело*, 178.

¹² Исти, *Реформа црквене уметности у југоисточној Србији после 1878. године*, Лесковачки зборник XXXVII, Лесковац 1997, 49.

¹³ Више о Саборном храму у Нишу видети: М. Ракоција, *Саборна црква у Нишу: поводом 200 година малог саборног храма*, Ниш 2019.

Иконостас Цркве Свете Петке у Островици

Црква Свете Петке у Островици изграђена је 1898. године, као војни манастир. У својој основи храм је једнобродна грађевина са полукружном апсидом на истоку, док се изнад наоса уздиже купола на осмостраном тамбуру. У спољашњој обради фасаде присутни су српско-византијски елементи.¹⁴ Након што је храм завршен, поручен је и иконостас који је формулисан као ниска дрвена олтарска преграда са једноставним елементима дрвореза. Таква формулација је била у складу са средњовековним иконостасима, за шта су се залагали у Министарству просвете и црквених дела крајем XIX и почетком XX века.¹⁵ (Сл. 1) Иконостас у Островици се састоји од десет икона, формулисаних у две зоне. Марковић није аутор свих икона, а њему се приписују престоне иконе Пресвете Богородице, Исуса Христа, затим иконе у престоном реду Свете Петке и Светог Јована, као и икона надверја са приказом Тајне вечере и Распећа које се налази на врху. Остале иконе су осликали други аутори. На царским дверима налази се представа Благовести коју је осликао Милутин Татић, професор немачког језика у гимназији краља Милана Обреновића у Нишу. Иконе Светог арханђела Михаила и Светог Николе је насликао други непознати аутор.¹⁶

Престона икона Исуса Христа постављена је са јужне стране у односу на царске двери. Исус Христ је представљен како седи на трону. У левој руци држи јеванђеље, док десном руком благосиља. Одевен је у ружичасти хитон и плави химатион. Иза њега је представљена светлост. Икона је претрпела велика оштећења у доњем делу. (Сл. 2.)

Престона икона Пресвете Богородице је постављена са северне стране у односу на царске двери. Богородица је такође приказана у седећем положају, како десном руком придржава Христа младенца. Она је одевена у ружичасти хитон и плави химатион, док јој је на глави зелени мафорион. Иза Богородице је представљена светлост. Икона је оштећена у централном делу. (Сл. 3.)

На престоним иконама са приказом Исуса Христа и Пресвете Богородице се огледа утицај руске сакралне уметности коју је Марковић донео са школовања. То се првенствено односи на седећи положај Исуса Христа и Богородице. Наиме, то представља одступање од праксе приказивања стојећих фигура светитеља.¹⁷ Таква пракса је била присутна у

¹⁴ М. Ракоција, *Манастири и цркве јужне и источне Србије*, Ниш 2013, 162.

¹⁵ Н. Макуљевић, *Црква Светог Архангела Гаврила у Великом Градишту*, Велико Градиште 2006, 194.

¹⁶ У. Рајчевић, *Сликар Милутин Бл. Марковић*, 222.

¹⁷ Такав приступ враћања на поствизантијско решење присутно је и у радовима других уметника школованих у Русији у другој половини XIX века, попут престоних икона које је осликао Живко Југовић за иконостас Саборне Цркве Светог Ђорђа у Крушевцу. Видети: М. Рожман, *Иконостас Саборне цркве у Крушевцу*, Студије визуелне културе Балкана, књига II, ур. Н. Макуљевић, А. Костић, Београд 2019, 237.

Сл. 4. Иконостас Цркве Светог Илије у Читлуку. Фото: Т. Брадић Јовановић.

Fig. 4. Iconostasis of the Church of Saint Elijah in Čitluk. Photo: T. Bradić Jovanović.

Србији од напуштања зграфског сликарства, али се Марковић под утицајем руског сликарства вратио на старија решења, јер се управо у другој половини XIX века у Русији обнављала средњовековна уметност.¹⁸

У престоном реду са северне стране постављена је икона Свете Петке којој је храм и посвећен. Светитељка је представљена у стојећем положају, а иза ње је пејзаж. Одевена је у монашку одећу. У левој руци држи границу мирте, док у десној руци држи крст. Њен ореол је приказан у виду светлости. Икона је такође претрпела оштећења.

На крајњем југу прве зоне у престоном реду налази се икона Светог Јована Крститеља. Светитељ је приказан у пејзажу, покрај реке. Одевен је у хаљину од камиље длаке, што је у складу са јеванђеоским наводима (Матеј 3,4).¹⁹ Преко хаљине се налази зелени химатион. У левој руци држи крст на високом штампу, док му је десна рука подигнута.

¹⁸ Н. Макуљевић, *Црквена уметност у Краљевини*, 182.

¹⁹ М. Тимотијевић, *Црква Светог Георгија у Темишвару*, Нови Сад 1996, 109.

Изнад царских двери приказана је сцена Тајне вечере. У централном делу иконе је представљен Исус Христ који седи за столом на коме су приказане тацне, хлеб и вино. Са Христове леве и десне стране су представљени апостоли. Сцена се одвија у затвореној просторији, док се у позадини назире пејзаж.

На врху иконостаса је представљен крст са приказом Распећа. На икони је приказан распети Исус Христ, док се у подножју налази Адамова лобања.

Иконостасна преграда у Островици је сведена на најзначајније светитеље хришћанског света и представља једно од успешнијих решења у Марковићевом раду. Није познато зашто су иконе оштећене. За иконостас храма у Островици Марковић је награђен орденом Светог Саве V степена.²⁰

Иконостас Цркве Светог Илије у Читлуку

Храм Светог Илије у Читлуку је подигнут између 1869. и 1872. године. У архитектонском погледу грађевина је једнобродна са тространом апсидом на истоку и звоником на западу, док су у њеној спољној обради присутни средњовековни мотиви.²¹ Лицитација за набавку иконостаса је била одржана више пута, а као главни конкурент Милутина Марковића био је Милисав Марковић,²² један од најангажованијих уметника друге половине XIX века.²³ Како је понудио најповољнију суму за израду икона, Милутину Бл. Марковићу је препуштено осликавање иконостаса 1903. године, а завршено следеће године, односно 1904. о чему сведочи уметников потпис и година која се налази на престоној икони Пресвете Богородице. Првобитна иконостасна преграда је током XX века замењена, те је садашња израђена од мермера са златним елементима дубореза. Иконостас се састоји се од двадесет и две иконе и формулисан је у три зоне. За високо формулисану конструкцију иконостаса су се залагали црквени великодостојници, што је било у складу са нововековном праксом развијаном од XVIII века на простору Карловачке митрополије.²⁴ Иконостас у Читлуку представља један од највеће изведених у опусу Милутина Бл. Марковића. (Сл. 4.)

У првој зони је на царским дверима представљена сцена Благовести. На северним вратницама је представљен арханђел Гаврило у гесту обраћања Богородици. Одевен је у светло плаву хаљину, преко које се налази црвена трака. У левој руци држи крин, док десном руком благосиља. На јужним вратницама је приказана Пресвета Богородица у седећем положају. Одевена је у црвену хаљину и плави мафорион. Богородица је у молитвеном ставу, а на коленима јој је свитак.

²⁰ У. Рајчевић, *Сликар Милутин Бл. Марковић*, 222.

²¹ А. Костић, *нав. дело*, 225.

²² У. Рајчевић, *Сликар Милутин Бл. Марковић*, 223.

²³ Н. Макуљевић, *Црквена уметност у Краљевини*, 155.

²⁴ Исти, *Црква Светог Архангела*, 194; М. Тимотијевић

Сл. 5. Престона икона Пресвете Богородице. Фото: Т. Брадић Јовановић.

Fig. 5. The throne icon with the Most Holy Theotokos. Photo: T. Bradić Jovanović.

Сл. 6. Икона Светог архиђакона Стефана. Фото: Т. Брадић Јовановић.

Fig. 6. Icon with St. Archdeacon Stephen. Photo: T. Bradić Jovanović.

На надверју је приказана представа Тајне вечере. У централном делу је приказан Исус Христ који је леву руку положио на хлеб, а десном руком благосиља. Поред њега са леве и десне стране су представљени апостоли.

Јужно од царских двери постављена је престона икона Исуса Христа, који је приказан фронтално, како стоји на облацима. Одевен је у бели хитон и наранџасти химатион. Благосиља левом и десном руком. (Сл.5)

Северно од царских двери је икона са приказом Пресвете Богородице која у рукама држи Христа младенца. Представљена је фронтално, у стојећем ставу. Одевена је у љубичасту доњу хаљину и црвени мафорион. Христ младенац је приказан како благосиља обема рукама.

У престолном реду са северне стране је представљен патрон коме је храм посвећен – Свети Илија, као старац седе косе и браде. Одевен је у плави хитон и црвени химатион. У левој руци свитак, док у десној руци држи срп.

На крајњем југу је икона Светог Јована Крститеља. Светитељ је приказан у пустињском пејзажу. Одевен у хаљину од камиље длаке, преко које је црвени огртач. Десном руком благосиља, док у левој држи крст на високом штапу на коме се налази свитак са натписом: *покајтеся пригласи вас царств*** (Мт. 3,2). Приказ Светог Јована у престоном реду указује на углед који светитељ има у православној цркви, те је његов приказ постаје део незаобилазне праксе још од XVIII века.²⁵

На јужним бочним дверима је приказан Свети архиђакон Стефан. Светитељ је приказан као младић, одевен у ружичасту архијерејску одећу. Леву руку је прислонио на груди, док у десној руци држи кадионицу. (Сл. 6).

На северним бочним дверима је представљен Свети арханђел Михаило. Приказан је као младић, одевен у ратничку одећу и са белим крилима. Леву руку је прислонио на груди, док у десној руци држи мач. Иконографски приказ Светог Михаила као ратника симболише милитантну цркву која побеђује све јереси.²⁶

У првој зони у другом реду је на северној страни представљен Свети Симеон Мироточиви (СВ.** СИМЕОН), као старац седе косе и браде. Одевен је у монашку ризу црне и тегет боје. Светитељ у левој руци држи модел храма Студенице, док десном руком благосиља.

На јужној страни, у другом реду је приказан Свети Сава (СВ. САВА АРХИЕПИСКОП). Светитељ је одевен у архијерејску одежду окер боје. У левој руци држи архијерејско жезло, док десном руком благосиља. Приказ светитеља из лозе Немањића је имало за циљ да укаже на српски и национални државни карактер.²⁷ Свети Симеон и Свети Сава су једини светитељи које је Марковић сигнирао на иконама у Читлуку.

У средишњем делу друге зоне је представљена икона Свете Тројица. Приказан је Исус Христ у седећем положају, који у левој руци држи јеванђеље, а у десном крст. Одевен је у наранџасти хитон и плави химатион. Поред њега је представен Бог Отац као страца седе косе и браде. Одевен је у љубичасти хитон и зелени химатион. У левој руци која је наслоњена на сферу, држи жезло, док десном руком благосиља. Изнад њих је приказан Свети дух у виду голуба, испод кога се налази троугао.²⁸

Остале иконе друге зоне су сцене Великих празника, сведене на најзначајније догађаје из црквене историје. Посматрано од севера према југу постављена је сцена Богородичиног Рођења, као сцена која се одвија у ентеријеру. На десној страни иконе је приказан Ана која придржава новорођенче, док је на левој страни Јоаким.

²⁵ А. Костић, *Иконостас цркве брвнаре Светих апостола Петра и Павла у Лозовику*, Смедеревски зборник, бр. 3, Смедерево 2012, 66.

²⁶ М. Тимотијевић, *Српско барокно сликарство*, Нови Сад, 1989, 310.

²⁷ Н. Макуљевић, *Иконопис Врањске епархије 1820-1940*, Иконопис Врањске епархије, друго издање, прир. М. Тимотијевић, Н. Макуљевић, Београд-Врање 2015, 36.

²⁸ Видети: М. Тимотијевић, *Српско барокно сликарство*, 294-304.

Затим је постављена икона Преображења Христовог. На икони је приказан догађај који се одиграо на Таворској гори.²⁹ Композиција је подељена на два дела. У горњем делу је Исус Христ који стоји на облацима и благосиља, а поред њега су апостоли Петар и Павле, док су у доњем делу приказана још три апостола.

Следи икона Уласка Христовог у Јерусалим. Исус Христ је приказан како на магарцу тријумфално улази у град, док је око њега представљен народ. Низ се наставља иконом Христовог рођења. Сцена се одвија у пећини, а на њој је приказан новорођени Христос који је у јаслама. Поред њега је Богородица, док је иза њих Јосиф у молитвеном ставу. У позадини се назира пејзаж и мудраци који долазе. Изнад је приказано небо са анђелима.³⁰

Следи икона Христовог Крштења приказана на нововековни начин. У централном делу је представљен Исус Христ који стоји у реци Јордан. Христ је обавијен белим платном, а руке је преклопио. Покрај њега, на обади је Свети Јован Крститељ, одевен у браон хитон и плави химатион. Десна рука му је изнад Христове главе, док у левој руци држи крст на високом штапу. Овакво иконографско решење је преузето на простору Карловачке митрополије у XVIII веку.³¹ Насупрот Светог Јована је анђео који стоји на облаку и држи тканину. Изнад је Свети дух у виду голуба.

Низ се завршава сценом Вазнесења Христовог, која је приказана по устаљеном иконографском решењу примењиваном у новом веку.³² Сцена је подељена на два сегмента. У горњем делу композиције је представљен Исус Христ одевен у црвени хитон и плави химатион, како се вазноси на небо. У доњем делу композиције је представљена Богородица са апостолима.

У трећој зони је у средишњем делу је представљено Васкрсење Христово. У средишњем делу је Христос који стоји на гробу. Обавијен је белим платном, а у левој руци држи барјак. У првом плану композиције је анђео који посматра чин Васкрсења и два војника. Овакво иконографско решење је било засновано у складу са археолошком реконструкцијом чина Васкрсења, где се истицало да је гроб био уклесан у стени.³³ Васкрсење је фланкирано иконама Пресвете Богородице са северне стране и Јована Богослова са јужне. Они су представљени у пејзажу и окренути су према икони Васкрсења. Иконостас се завршава крстом, који представља обавезан елемент, а на њему се налази Распеће Христово. На икони је приказан распети Христ, обавијен перизомом. Његове очи су склопљене, а лице смирено, јер уметник није инсистирао на сликању патње.³⁴

²⁹ Н. Макуљевић, *Црква Светог архангела*, 188.

³⁰ О иконографији Рођења Христовог у новом веку видети: М. Тимотијевић, *Иконографија Великих празника у српској барокној уметности*, Зборник Матице српске за ликовне уметности (св. 25), Нови Сад, 1989, 97–101.

³¹ М. Тимотијевић, *Иконографија Великих празника*, 104.

³² О иконографији Вазнесења Христовог у новом веку видети: М. Тимотијевић, *нав. дело*, 114–116.

³³ Н. Макуљевић, *Црква Светог архангела*, 187.

³⁴ М. Тимотијевић, *Црква Светог Георгија*, 117.

Закључак

Веома важну улогу у ликовном стваралаштву Милутина Бл. Марковића је оставило школовање у Русији. Уметник се вратио на старија иконографска решења са којима се упознао током школовања. Марковић али и остали уметници који су се школовали у Русији су након повратка у земљу стварали дела која садрже истористичке карактеристике. Наиме, током школовања српских уметника у Русији владало је интересовање за византијску уметност и истраживање старина. Руска влада је основала и Одељење православне иконографије при Академији уметности, где су ученици радили по узору на византијске и руске средњовековне предлошке, који су били донети из различитих делова Русије.³⁵ Уметници су се у руским иконописним школама и на академијама сусретали са историјским сликарством, које су примењивали након повратка у земљу. Посебно је Марковићев рад био добро прихваћен на југу и југоистоку Србије.

У погледу формулације и програма иконостасних преграда у Островици и Читлуку Марковић није унео новине и није одступио од токова српске сакралне уметности, с краја XIX века. Иконостаси су у складу са захтевима наручиоца. Сведени су на најзначајније светитеље и празнике у хришћанској цркви. Једна од најважнијих елемената Марковићевог сликарства јесу иконографски предлошци које је донео са школовања и по којима је радио. Руски иконографски предлошци су гарантовали догматску исправност, те је такав приступ одговарао црквеној јерархији, као и нишкуп епископу Никанору Ружићу који је подржавао уметников рад.³⁶

Иконостас у Островици се може сврстати као једно од успешнијих сликарских радова у стваралаштву Марковића, посебно у погледу обраде драперије и ликова светитеља, који носе наглашене психолошке особености. Такав приступ је присутан и код других уметника школованих у Русији.³⁷ У погледу сликарског манира иконостаса у Читлуку, може се закључити да Марковићево сликарско умеће ипак није било превелико. То се посебно огледа у лошем цртежу икона, начину обраде драперије и ореола светитеља. Уосталом, лош цртеж му је био замеран и приликом предаје икона за нишку Саборну цркву.³⁸ Издвајаја се икона које представља успешније решење иконостаса. У питању је сцена Васкрсења Христовог у трећој зони иконостаса. На иконама је доминантан светао колорит, посебно у обради позадина и неба.³⁹ Светао колорит представља једну од карактеристика иконостаса у Читлуку.

³⁵ Лю. Алексеевна, *Иконописная школа троице-сергиевой лавры в контексте возрождения традиционного иконописания (середина XVIII – начало XXI)*, Череповец 2013, 100–102.

³⁶ Н. Макуљевић, *Црквена уметност у Краљевини*, 177–178.

³⁷ Видети: Т. Брадић, *Иконостас цркве Светих Апостола Петра и Павла у Врчину – рад Лазара и Олге Крцалић*, Баштина, бр. 30, Приштина–Лепосавић 2023, 401–415.

³⁸ Н. Макуљевић, *Црквена уметност у Краљевини*, 177–178.

³⁹ Т. Брадић, *Митрополит Михаило*, 108.

Teodora N. Bradić Jovanović
(Faculty of Digital Arts University of Metropolitan)
THE WORK OF MILUTIN BL. MARKOVIĆ
IN THE SOUTH AND SOUTHEAST OF SERBIA

The paper analyzes two iconostasis partitions of the churches of St. Petka in Ostrovica and St. Elijah in Čitluk, places located in the south and southeast of Serbia. The artist Milutin Bl. Marković, who studied in Russia at the end of the 19th century, as a pupil of Metropolitan Mihailo Jovanović, was engaged to create them. Marković painted several icons for the iconostasis in Ostrovica in 1898. The icons from the iconostasis in Ostrovica represent very successful solutions in the artist's work. The iconostasis in Čitluk was created in 1904, as evidenced by the artist's signature with the year on the icon of the Holy Virgin. The artist's work was very well received because he used iconographic solutions that he brought from Russia. Such an approach suited the high church hierarchy, as well as the Bishop of Niš, Nikanor Ružić, who supported Marković's painting work.